

*Римар Е.
студент IV курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права ТНЕУ
Цимбалістий Т.О.*

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПЕРЕДВИБОРНОЇ АГІТАЦІЇ

Вільні вибори органів влади є показником демократичного розвитку країни. Під час голосування реалізується пряме волевиявлення громадян, що відображає їх інтереси, цінності та політичні уподобання. Тому формування у суб'єктів виборчого права політичної активності є однією з умов укорінення демократичного режиму.

Істотна роль у цьому процесі належить демократично організованій передвиборній агітації, яка дозволяє забезпечити достатньо високий рівень конкурентності виборчої кампанії в цілому, надаючи громадянам можливість об'єктивно оцінити розстановку політичних сил в суспільстві.

Одним із ключових етапів виборчого процесу є передвиборна агітація, основною метою якої є формування волі виборців голосувати за того чи іншого кандидата. При цьому передвиборна агітація може здійснюватися у будь-якій формі та будь-якими засобами, що не суперечать Конституції України та законам України [2, с. 41].

Варто зазначити, що порівняльно-історичний аналіз виборчого законодавства дає підстави стверджувати, що обсяг нормативного матеріалу щодо передвиборної агітації, починаючи з перших виборчих законів і до наших днів постійно збільшувався.

Перший закон, який був застосований на виборах народних депутатів у незалежній Україні, а саме - Закон «Про вибори народних депутатів УРСР» від 27 жовтня 1985 року, який зі змінами і доповненнями діяв до 1993 року, містив лише одну лаконічну статтю (ст. 41) щодо ведення передвиборної агітації і крім того, ця стаття майже дослівно відтворювала ст. 47 союзного закону.

У наступних законах - «Про вибори народних депутатів України» від 18 листопада 1993 року передвиборній агітації вже відводиться цілий розділ (розділ 8), що включав в себе 5 статей, у новому законі від 24 вересня 1997 року - це вже 7 статей. Не оминув увагою передвиборну агітацію і закон 2001 року - відповідно - розділ 8 (ст. ст. 50-56), і хоча кількість статей зменшилась, проте їх зміст став ще більш об'ємний [4, с. 62].

У 2014 році відбулося внесення змін до виборчого законодавства. Наприклад, до Закону України «Про вибори Президента України» був включений Розділ VII «Інформаційне забезпечення виборів», який до цього вже існував у Законі «Про вибори народних депутатів України». Для змін 2013-2014 рр. характерне виключення правового регулювання інформаційних плакатів у цих виборчих законах з Розділу «Передвиборна агітація» до Розділу «Інформаційне забезпечення виборів». Кількість примірників таких плакатів на кожну виборчу дільницю після виборів Президента скоротилася із п'яти до двох, як у Законі про парламентські вибори.

Суттєві зміни внеслися до ст. 62 «Процедура і строки проведення передвиборних теледебатів» Розділу «Передвиборна агітація» Закону про президентські вибори. Наразі зазначається, що теледебати за рахунок коштів Державного бюджету України проводяться у разі призначення ЦВК повторного голосування між кандидатами на пост Президента України, включеними до виборчого бюлетеня для повторного голосування, в останню п'ятницю перед днем повторного голосування між 19 та 22 годинами в прямому ефірі, тривалістю не менше 60 хвилин. Раніше таке право за рахунок коштів Державного бюджету України гарантувалося всім кандидатам на пост Президента України. У разі відмови одного з кандидатів на пост Президента України взяти участь у теледебатах або неможливості його участі в них виділений для теледебатів час надається іншому кандидату на пост Президента України для проведення передвиборної агітації [5, с. 71].

Нормативне визначення цьому інституту надано Законом України «Про вибори народних депутатів України» від 17 листопада 2011 р. Законодавець при цьому визначає передвиборну агітацію саме як соціальну та юридичну діяльність: встановлюється, що передвиборна агітація - це здійснення будь-якої діяльності з метою спонукання виборців голосувати за або не голосувати за певного кандидата. При цьому зазначено, що передвиборна агітація може здійснюватися в будь-яких формах і будь-якими засобами, що не суперечать Конституції України та законам України, а саме: 1) проведення зборів громадян, інших зустрічей з виборцями; 2) проведення мітингів, походів, демонстрацій, пікетів; 3) проведення публічних дебатів, дискусій, «круглих столів», прес-конференцій стосовно положень передвиборних програм та політичної діяльності партій-суб'єктів виборчого процесу чи політичної діяльності кандидатів у депутати; 4) оприлюднення в друкованих та аудіовізуальних (електронних) засобах масової інформації політичної реклами, виступів, інтерв'ю, нарисів, відеофільмів, аудіо- та відеокліпів, інших публікацій та повідомлень; 5) розповсюдження виборчих листівок, плакатів та інших друкованих агітаційних матеріалів чи друкованих видань, в яких розміщено матеріали передвиборної агітації; 6) розміщення друкованих агітаційних матеріалів чи політичної реклами на носіях зовнішньої реклами; 7) проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрації фільмів та телепередач чи інших публічних заходів за підтримки партії-суб'єкта виборчого процесу чи кандидата у депутати, а також оприлюднення інформації про таку підтримку; 8) публічні заклики голосувати за або не голосувати за партію-суб'єкта виборчого процесу, кандидата у депутати або публічні оцінки діяльності цих партій чи кандидатів у депутати тощо [1].

Передвиборна агітація також є й юридичним обов'язком суб'єктів виборчого процесу, спрямованим на досягнення мети участі у виборчому процесі, - взяти участь у розподілі представницьких мандатів. У даному випадку суб'єкти мають додержувати всіх вимог законодавства щодо проведення передвиборної агітації: не допускати участь у передвиборній агітації іноземців та осіб без громадянства, у тому числі через журналістську діяльність чи у формі участі у концертах, виставах, спортивних змаганнях, інших публічних заходах, що проводяться на підтримку чи за підтримки суб'єкта виборчого процесу; органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування, правоохоронні органи і

суди; членів виборчих комісій протягом строку їх повноважень у відповідних виборчих комісіях тощо.

Крім того, враховуючи розвиток виборчих технологій та маніпулювання свідомістю виборців, Центральна виборча комісія подекуди вдається й до більш детального регламентування. Так, у Роз'ясненні щодо заборони надання виборцям грошей чи безоплатно або на пільгових умовах товарів, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерей під час виборчого процесу з виборів Президента України 17 січня 2010 р. від 17 грудня 2009 р. Центральна виборча комісія звернула увагу суб'єктів виборчого процесу з виборів Президента України 17 січня 2010 р., що відповідно до Закону України «Про вибори Президента України» передвиборна агітація може здійснюватися у будь-яких формах і будь-якими засобами, що не суперечать Конституції України та законам України. Проте згідно з частиною шостою ст. 64 Закону України «Про вибори Президента України» забороняється проводити передвиборну агітацію, що супроводжується наданням виборцям грошей чи безоплатно або на пільгових умовах товарів, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерей. Така передвиборна агітація або надання виборцям грошей чи безоплатно або на пільгових умовах товарів, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерей, що супроводжується закликами або пропозиціями голосувати чи не голосувати за певного кандидата або згадуванням його імені, вважається підкупом виборців [2, с. 43].

Передвиборча агітація як складний політико-правовий феномен має важливе значення для виборчого процесу і для результатів виборів. Правове регулювання повинне встановлювати необхідні межі, задля створення умов для найбільш адекватного поширення відомостей про політичну силу, депутата або іншого претендента на виборну посаду, що в результаті повинно призвести до здійснення обґрунтованого та найбільш логічного вибору. Науковці та експерти водночас говорять про надмірну урегульованість деяких аспектів передвиборної агітації та брак регулювання інших. Викликають сумніви й деякі положення абсолютно нових законів у виборчій сфері, зокрема можливість здійснення агітації кандидатами у робочий час, що створює умови для використання адмінресурсу у власних цілях. Загалом же законодавство й справді побудовано таким чином, щоб давати рівні можливості для агітації; питання можна ставити до самої системи виборів, наприклад, до застосування мажоритарної системи.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 17 листопада 2011 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2012. – № 10-1.
2. Коваленко Р. Передвиборна агітація: правова природа та сутність [Електронний ресурс] / Р. Коваленко // Юридичний вісник. – 2014. – № 2. – С. 41-45.
3. Коваленко Р.О. Передвиборна агітація на телебаченні на виборах Президента України / Р.О. Коваленко // Молодий вчений. – 2016. – № 7. – С. 241-244.
4. Поспєлова І.М. Поняття та особливості передвиборної агітації як стадії виборчого процесу [Електронний ресурс] / І.М. Поспєлова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. – 2014. – Вип. 9-2(1). – С. 61-64.
5. Шеверєва В.Є. Аналіз новел виборчого законодавства в частині передвиборної агітації із загальнонаціональних виборів [Електронний ресурс] / В.Є. Шеверєва // Право і суспільство. – 2014. – № 5.2. – С. 69-75.